

Asia: VN/11255/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 § Määritelmät

Ei huomautettavaa. On tärkeää, että määritelmä kattaa myös nikotiinipusseja läheisesti muistuttavat tuotteet ja riippumatta siitä, miten nikotiini on tuotettu.

6 § Valviran tehtävät

Ei huomautettavaa.

22 § Eräiden muiden tuotteiden valmistajan ja maahantuojaan yleiset velvollisuudet

Ei huomautettavaa.

25 a § Savuttomia nikotiinituotteita koskevat vaatimukset

1. mom. (nikotiinipitoisuus)

Nikotiinia sisältävät tuotteet eroavat muista markkinoilla olevista kulutushyödykkeistä myrkyllisyytensä vuoksi. Lääketieteellisen tutkimustiedon mukaan nikotiini on myrkyllinen kemikaali ja aiheuttaa voimakasta riippuvuutta, merkittäviä haittoja elimistössä jo pieninä pitoisuuksina ja jolle lasten ja nuorten aivot reagoivat erittäin herkästi. Nuorena nikotiinille altistuminen aiheuttaa pysyviä muutoksia aivojen rakenteessa ja toiminnassa. Muutokset saavat aikaan pitkäkestoista tarkkaavaisuuden vajetta sekä altistavat nikotiiniriippuvuudelle ja voivat altistaa ahdistus- ja masennusoireille ja muiden päihteiden käytölle.

Nikotiiniriippuvuuden riski kasvaa nikotiinimäärän kasvaessa, mutta nikotiiniriippuvuus voi syntyä nuorilla jo muutaman kokeilukerran jälkeenkin. Nikotiiniriippuvuus ennustaa vahvasti tupakoinnin jatkamista aikuisilla.

Kuten hallituksen esitysluonnoksessa on todettu, nikotiinimyrkytys voi olla kohtalokas. Yleisimmin mainittu arvio kuolemaan johtavasta nikotiiniannoksesta on 0,5—1 milligrammaa jokaista painokiloa

kohden. Tämä tarkoittaa, että yksi 16 mg nikotiinia sisältävä nikotiinipussi voisi nieltynä tappaa 16–32 kiloa painavan lapsen. Toiset arviot määrittelevät hengenvaarallisen annoksen nikotiinia nieltynä olevan 6,5–13 milligrammaa jokaista painokiloa kohden. Jos pidetään tappavana annoksena 6,5 milligrammaa jokaista painokiloa kohden, niin neljä grammaa painava nikotiinipussi, jossa on 16 milligrammaa nikotiinia grammassa, voisi nieltynä olla kohtalokas 10 kiloa painavalle lapselle.

Nikotiinipussien aiheuttama vakava vaara on todellinen, sillä Suomessa nikotiinipusseihin liittyvät myrkytyskyselyt lisääntyneet selvästi: vuonna 2017 oli 11 kyselyä, kun taas vuonna 2022 niitä oli jo 51.

Tätä taustaa vasten nikotiinipussien nikotiinin maksimimäärä 20 mg/g on huolestuttavan korkea verrattuna muihin tupakkalaissa määriteltyihin tupakka- ja nikotiinituotteisiin. Lisäksi hallituksen esitysluonnoksessa ei rajoiteta nikotiinipussien annoskokoja. Näin ollen esimerkiksi annoskooltaan 2 gramman nikotiinipussi voisi sisältää 40 mg nikotiinia, joka on vaarallisen korkea.

Esitämme, että nikotiinipussin annoskooksi säädetään pussimateriaali mukaan lukien 0,7 grammaa, yhden nikotiinipussipakkauksen sisältämä annosmäärä rajataan 20 annokseen ja nikotiinipussien korkein sallittu nikotiinimäärä vastaamaan muiden tupakkalain alaisten tuotteiden nikotiinimääriä.

2. mom. (makuaineet)

Tupakkalaissa on kielletty tunnusomaiset tuoksut ja maut savukkeissa, kääretupakassa sekä sähkösavukkeissa käytettävissä nikotiinittomissa ja nikotiinipitoisissa nesteissä. Tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kieltämisen tarkoituksena on vähentää tuotteiden viehätystä erityisesti nuorten keskuudessa.

Nikotiinipusseissa olevien makujen tarkoituksena on tehdä tuotteista houkuttelevia. Niissä käytettävät aromiaineet todennäköisesti lisäävät nikotiinipussien myrkyllisyyttä, sillä osa käytettävistä makuaineista vahvistaa myös nikotiinin imeytymistä.

Tupakkapuitesopimuksen kymmenettä sopimusosapuolien välistä kokousta varten joulukuussa 2022 tehdyssä kattavassa verkkokyselyssä tupakkayhtiöiden 13 nikotiinipussimerkissä oli 171 erilaista makuvaihtoehtoa - ja makuja tulee koko ajan lisää. Tutkimusten mukaan juuri makuaineet houkuttelevat nuoria kokeiluihin ja käyttöön.

Kanadassa, Yhdysvalloissa ja Englannissa 16–19-vuotiaiden nuorten keskuudessa tehdyssä laajassa tutkimuksessa ilmeni, että 61,6 % säännöllisesti nikotiinipusseja käyttävistä käytti maustettuja nikotiinipusseja kuluneen 30 päivän aikana. Suosituimmat makuaineet olivat minttu ja mentoli. Mentolin suosio nuorten keskuudessa on tullut esille myös sähkösavukkeiden makuaineita

koskevilla tutkimuksissa. Lisäksi mentoli itsessään voimistaa nikotiinin vaikutusta aivoihin ja voi tehdä käyttäjästä entistä riippuvaisemman.

Laajan makuvalikoiman salliminen voi synnyttää uuden nikotiiniriippuvaisen nuoren sukupolven. On mahdotonta määritellä vain ”aikuisten makuja” tai makuja, jotka vetoavat vain nuoriin. Nuoret haluavat samaistua aikuisuuteen ja aikuisiin, mitä hyödynnetään markkinoinnissa. Lisäksi koska nikotiinirytykset kehittävät jatkuvasti uusia trendikkäitä makuja, lainsäätäjän on kiellettyjä makuja listaamalla mahdotonta pysyä tuotekehityksen perässä. Kuten esitysluonnoksessa todetaan, kiellettyjen aineiden jatkuvasti muuttuva luettelointi olisi viranomaisille työlästä, aikaa vievää ja veisi resursseja muulta työltä. Listan tulisi koostua vain sallituista aineista, jolloin muut kuin luetellut makuaineet olisivat kiellettyjä.

Edellä olevan perusteella esitämme, että nikotiinipussien sallittujen makuaineiden lista on ns. positiivista ja nikotiinipusseissa sallitaan ainoastaan tupakan maku.

3. mom. (lisäaineet)

Lukuisat tutkimukset tupakkateollisuuden sisäisistä asiakirjoista ovat osoittaneet, että savukkeiden valmistajat ovat manipuloineet tuotteen ulkonäköä, makua ja savukkeiden savun ominaisuuksia lisätäkseen niiden houkuttelevuutta ja kuluttajien hyväksyntää. Ei ole mitään syytä olettaa, että nikotiinipussien kohdalla tilanne olisi toinen, koska kyseessä ovat samat yhtiöt, vaikka pienempiäkin nikotiinipussien valmistajia on.

Nykyään savukkeiden lisäaineina käytetään noin 600 ainetta. Tärkeimmät tupakan lisäaineet ovat sokerit, joita on luonnostaan myös tupakanlehdissä sekä kosteutta sitovat yhdisteet (kosteuttavat aineet), kuten glyseroli ja propyleeniglykoli. Muita ovat säilöntäaineet ja lukuisat aromit, joita ovat kaakao, lakritsi, mentoli ja maitohappo, kasviuutteet ja öljyt.

Lisäaineiden tarkoituksena on peittää tupakansavun hajua, tehostaa tai ylläpitää nikotiinin imeytymistä ja mm. lisätä riippuvuutta. Koska nikotiinipussit eroavat muista tuotteista vain erilaisella nikotiinin annostelutavalla, on syytä olettaa, että myös niiden lisäaineilla tavoitellaan muiden tupakka- ja nikotiinituotteiden kaltaisia vaikutuksia. Kun kyse on uudesta tuotteesta, tutkimustiedot nikotiinipussien lisäaineiden pitkäaikaisvaikutuksista ovat vielä puutteellisia.

Mentoli on yksi niistä lisäaineista, jonka tupakkayhtiöt lisäsivät vuosikymmeniä sitten antamaan vaikutelmaa, että tupakkatuotteella on terveyshyötyjä ja/tai vähäisempiä terveysriskejä. Euroopan unionin tiedekomitean (SCENIHR the Scientific Committee on Emerging and Newly Identified Health Risks) mukaan mentoli saattaa myös vähentää nikotiinin/kotiniinin aineenvaihduntaa, mikä johtaa suurempiin nikotiiniannoksiin. Tiedekomitea korostaa, että mentoli saattaa lisätä

nikotiiniriippuvuuden todennäköisyyttä nuorilla ja nuorilla aikuisilla, jotka kokeilevat tupakointia ja tehdä käytön lopettamisesta vaikeampaa.

Yhdysvaltain elintarvike- ja lääkevirasto (FDA) teki jo vuonna 2013 perusteellisen arvioinnin savukkeissa olevasta mentolista. FDA:n mukaan saatavilla olevat tiedot viittasivat siihen, että mentolin käyttö todennäköisesti liittyy nuorten ja nuorten aikuisten tupakoinnin aloittamisen lisääntymiseen, suurempaan riippuvuuteen, selkeämpiin nikotiiniriippuvuuden oireisiin ja pienempään onnistumisen mahdollisuuteen tupakoinnin lopettamisessa. Vaikka nikotiinipussien avulla saatava nikotiini saadaan elimistöön toisella tavoin kuin tupakoidessa, on erittäin todennäköistä mentolin salliminen nikotiinipusseissa lisäisi nuorten nikotiiniriippuvuutta ja edesauttaisi nikotiiniriippuvaisen sukupolven syntymistä.

Edellä olevan perusteella esitämme, että nikotiinipussien lisäaineet kielletään samalla tavoin kuin muissakin tupakka- ja nikotiinituotteissa.

Kannatamme hallituksen esitysluonnoksen ehdotusta, ettei savuttomien nikotiinituotteiden osiin saa lisätä makuaineita siten, että tuotteen tuoksu tai maku muuttuisi.

29 a § Ilmoitukset savuttomista nikotiinituotteista

Ei huomautettavaa.

29 b § Myyntimäärät savuttomista nikotiinituotteista

Tällä hetkellä virallinen tupakka- ja nikotiinituotteiden kulutuksen seuranta on puutteellista. Jotta uuden tuotteen käyttöä ja yleisyyttä pystyttäisiin tarkasti seuraamaan, myös muiden viranomaistahojen (esim. VM ja THL) kuin Valviran tulee saada käytettäväksi tuotteiden myyntimäärätiedot. Näitä tietoja tarvitaan vaikutusten arvioinnin pohjaksi ja tarvittavien toimenpiteiden kehittämiseksi.

Esitämme, että Valviran on mahdollista luovuttaa valmistajan tai maahantuojan toimittamat savuttomien nikotiinituotteiden vuosittaiset myyntimäärätiedot myös muiden viranomaisten käyttöön.

30 § Eräitä muita tuotteita koskevien tietojen toimittamisen tapa, malli ja ajankohta

Ei huomauttamista.

31 § Vähittäismyyntipakkauksia koskeva yleissäännös

Ei huomautettavaa.

39 a § Savuttoman nikotiinituotteen vähittäismyyntipakkauksen merkinnät

Ei huomautettavaa.

39 b § Savuttoman nikotiinituotteen vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu

Nikotiinipusseja markkinoidaan nuoria houkuttelevilla väreillä, pakkausten ulkonäöllä ja lukuisilla makuvaihtoehtoilla. Ostaessaan/hankkiessaan nikotiinipusseja nuoret eivät osta pakkausta nikotiinia, vaan pakkaukseen liitettyjä mielikuvia, sillä kun mainonta on kielletty tai sitä on rajoitettu, pakkauksesta on tullut entistä tärkeämpi markkinoinnin väline.

Harhaanjohtavien mielikuvien ehkäisemiseksi ja nuorten nikotiinipusseja koskevan kiinnostuksen vähentämiseksi nikotiinipussien ulkoasua ja annospusseja tulee säädellä mahdollisimman kattavasti. Myös WHO:n tutkijaryhmä kehottaa äsken ilmestyneessä yhdeksännessä raportissaan (Report on the scientific basis of tobacco product regulation, 2023) säätelemään nikotiinipussien ulkonäköä, sisältöä ja käyttöä samalla tavoin kuin muita samankaltaisia tuotteita.

Mielestämme nuorten suojelemiseksi on välttämätöntä säädellä nikotiinipussien vähittäismyyntipakkausten ulkoasua hallituksen esitysluonnoksessa olevilla tavoilla.

39 c § Savuttoman nikotiinituotteen ulkoasu

Ei huomautettavaa.

40 § Varoitusmerkintöjä koskeva poikkeus ulkomaanliikenteessä

Ei huomautettavaa.

44 § Vähittäismyynnin luvanvaraisuus

Ei huomautettavaa.

48 § Ilmoitus nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyynnistä

Ei huomautettavaa.

50 § Tukkumyynnin ilmoituksenvaraisuus

Ei huomautettavaa.

52 a § Tupakkatuotteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden maustamiseen tarkoitettujen tuotteiden myyntikielto

Ei huomautettavaa.

53 § Kielto myydä alaikäiselle

Nikotiinipussien markkinointimateriaalin ja -kanavien perusteella tuotteilla tavoitellaan pääsääntöisesti nuoria ja nuoria aikuisia, joiden keskuudessa tuotteista pyritään luomaan trendikkäitä ja nikotiinin käytöstä lähes harmitonta.

Kouluterveystutkimuksen tulosten perusteella nikotiinipusseista ovat kiinnostuneita erityisesti ammattiin opiskelevat pojat, joista 42 % raportoi käyttäneensä tuotetta vähintään kerran. Myös perusopetuksen 8.–9. luokkalaisista pojista lähes 23 % kertoi käyttäneensä nikotiinipusseja. Päivittäinen käyttö oli toistaiseksi vähäistä, mutta oli yleisintä ammattiin opiskelevilla pojilla.

Kun nuorten tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tarkastellaan kokonaisuutena (ottaen huomioon sähkösavukkeet ja nikotiinipussit) tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön vähentyminen nuorilla pysähtyi tai kääntyi nousuun vuosina 2021–2023. Nämä Kouluterveyskyselyn tulokset havainnollistavat sen, miten hyvä kehitys voi vaarantua uusien nikotiinituotteiden markkinoille tulon myötä.

Muissa Pohjoismaissa on havaittu, että nikotiinipussien ja nuuskan käyttö on voimakkaasti kasvanut viime vuosina, erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa. Monet nuoret, jotka eivät aiemmin ole kokeilleet tupakka- tai nikotiinituotteita, ovat nyt kokeilleet nikotiinipusseja. Lisääntynyt käyttö ei ole vähentänyt tupakoinnin tai sähkösavukkeiden käytön yleisyyttä, vaan myös näiden tuotteiden käyttö on kasvanut.

Nikotiinipusseja käyttävien nuorten määrä on lisääntynyt muissakin maissa, mutta käyttö on erityisen yleistä Pohjoismaissa, mahdollisesti johtuen tuotteen samankaltaisuudesta perinteisen nuuskan kanssa ja jota on ollut pitkään saatavilla.

Nikotiinipussien myynnin vapautuminen Suomessa lisää todennäköisyyttä, että tuotteista muodostuu lapsille ja nuorille uusi väylä nikotiiniriippuvuuteen ja sitä kautta muiden tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön. Riskiä voidaan kuitenkin pienentää myös esimerkiksi rajoittamalla nikotiinipussien saatavuutta nuorilla.

Kansainväliset tutkimukset osoittavat, että nikotiinipussien käyttö on yleisintä nuorten keskuudessa. WHO:n tutkijaryhmän raportissa (Report on the scientific basis of tobacco product regulation) ryhmä toi esiin, että nikotiinipussien käyttö oli kaikissa tarkastelun kohteena olevissa maissa yleisintä nuorimmassa 18–24-vuotiaiden ikäryhmässä, yli 40-vuotiaiden keskuudessa niitä käytti vain 0.4–0.1 %.

Kansainvälisten ja kansallisten tutkimusten mukaan suuri osa nikotiinituotteiden kokeiluista ja käytön aloittamisesta tapahtuu 20 ikävuoteen mennessä. Nuorten aivot reagoivat erittäin herkästi nikotiinin vaikutukselle, mutta tämä herkkyys vähenee iän myötä. Näin ollen todennäköisyys, että käyttäjälle syntyy nikotiiniriippuvuus muutamien ensimmäisten kokeilukertojen jälkeen, pienenee mitä vanhemmaksi kokeilija tulee. Tämän vuoksi on tärkeää nostaa mahdollisimman pikaisesti tupakka- ja nikotiinituotteiden ostoikäraja 20 vuoteen tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän esittämällä tavalla. Mitä myöhemmälle iälle tupakka- ja nikotiinikokeilut pystytään siirtämään, sitä epätodennäköisemmiksi ne muuttuvat.

Esitämme tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ehdotuksen mukaisesti, ettei tupakkatuotteita, nikotiininesteitä ja nikotiinia sisältäviä tupakan vastikkeita saa myydä tai muutoin luovuttaa eikä välittää alle 20-vuotiaille.

58 § Etämyynnin kieltö

Nikotiinipusseja on markkinoitu voimakkaasti Suomeen etämyyntikanavilla, joista myös nuorten on helppo hankkia tuotteita. Kannatamme etämyynnin kieltämistä.

59 § Tullihuutokaupalla myynnin kieltö

Ei huomautettavaa.

60 § Tukku myynnin rajoitukset

Ei huomautettavaa.

62 § Alaikäisiä koskeva maahantuontikieltö

Esitämme tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ehdotuksen mukaisesti, että tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja nikotiinia sisältäviä tupakan vastikkeiden maahantuonti- ja hallussapitokieltöä koskeva ikäraja nostetaan 20 vuoteen.

63 § Eräiden savuttomien tupakkatuotteiden maahantuontikielto

-

65 § Kielto tuoda maahan etäviestimen välityksellä hankittuja tuotteita

Ei huomauttamista.

66 § Matkustajatuonnin aikarajat

Ei huomauttamista.

67 § Matkustajatuonnin määrälliset rajat

Hallituksen esitysluonnoksessa savuttomia nikotiinituotteita koskeva matkustajatuonnin määrällinen raja, 500 grammaa/vrk, on liian korkea, jotta se ehkäisi nikotiinipussien käytön yleistymistä nuorten keskuudessa.

Hallituksen esitysluonnoksessa kaikkia nuuskan kaltaisia nikotiinituotteita (nuuskaa, purutupakkaa, nenänuuskaa, nikotiinipusseja) saisi tuoda maahan yhteensä yhden kilon, joka on sama määrä kuin nykyisten säädösten mukaan nuuskaa, purutupakkaa ja nenänuuskaa saa tuoda matkustajatuontina.

Tupakkalakimme tavoitteena on tupakka- ja muiden nikotiinituotteiden käytön loppuminen. Yksi sen tärkeimmistä tavoitteista on suojella lapsia ja nuoria tupakka- ja nikotiinituotteilta ja niiden käytöstä aiheutuvilta haitoilta. Tämän vuoksi uusien nikotiinituotteiden matkustajatuontiaakin tulee säädellä erittäin tiukasti, jotta se ei lisäisi nikotiinituotteiden kulutusta ja nikotiiniriippuvaisen väestön määrää.

Esitämme, että savuttomia nikotiinituotteita saa tuoda maahan matkustajatuontina 250 g/vrk.

74 § Yleiset tupakointikiellot

Kannatamme esitysluonnoksen ehdotusta, ettei savuttomia nikotiinituotteita saisi käyttää päiväkotien tai esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sitä tai ulkotiloissa eikä leikkikentillä.

Koska nikotiinipussit ympäristöön heitettynä ovat vaaraksi pienille lapsille, jotka saattavat poimia niitä suuhunsa, savuttomien nikotiinituotteiden käyttökieltoja tulee laajentaa paikkoihin, joissa lapset ja nuoret oleskelevat.

Esitämme, että savuttomien nikotiinituotteiden käyttökieltoa laajennetaan koskemaan myös EU-uimarantoja sekä niiden tilojen ulkoalueita, joissa järjestetään nuorisolain mukaista toimintaa.

80 § Tupakointikieltoa koskevat opasteet

Ei huomauttamista.

81 § Tupakointikieltojen toimeenpano

Ei huomauttamista.

90 § Hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä perittävät maksut

Ei huomauttamista.

91 § Tupakkalain valvontamaksut

Nikotiinipussien myynnin vapautuminen lisää valvontaviranomaisten työtä, vaikka toiminnanharjoittajalla olisikin jo voimassa oleva tupakkatuotteiden vähittäismyynnilupa.

Esitämme, että nikotiinipussien vähittäismyynnistä peritään erillinen valvontamaksu, jonka taso vastaa savukkeiden tai nikotiininesteiden myynnistä perittävää myyntipistekohtaista maksua.

94 § Tuotevalvontaa koskevien tietojen tallentaminen ja julkaiseminen

Ei huomauttamista.

97 § Vähittäismyynniluvan peruuttaminen

Ei huomauttamista.

100 § Myyntikielto

Ei huomauttamista.

109 § Tupakan myyntirikos

Ei huomauttamista.

113 § Tupakointirikkomus

Esitämme muutettavaksi kyseistä pykälää siten, että se koskee myös tupakkalain 74 §:ään esittämämme savuttomien nikotiinituotteiden käyttökieltoa koskevia alueita.

117 § Myyntipäällykset

Esitämme muutettavaksi kyseistä pykälää siten, että se koskee myös tupakkalain 74 §:ään esittämiemme savuttomien nikotiinituotteiden käyttökieltoa koskevia alueita.

118 § Hallussapitokielto

Esitämme savuttomien nikotiinituotteiden hallussapitoa koskevan ikärajan nostamista 20 ikävuoteen tupakkalain 53 §:ssä tehdyn esityksen pohjalta.

119 § Hävittäminen

Ei huomautettavaa.

Voimaantulo

Ei huomautettavaa.

Muuta kommentoitavaa?

Suomen ratifioima ja eduskunnan hyväksymä kansainvälinen tupakkapuitesopimus velvoittaa toimiin tupakkatuotteiden käytön ja nikotiiniriippuvuuden ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi nykyisten sekä tulevien sukupolvien terveyden suojelemiseksi.

Tupakkapuitesopimuksen artikla 5.2 (b) velvoittaa, että jokaisen sopimusosapuolen on ”hyväksyttävä ja toteutettava tehokkaita lainsäädäntö-, täytäntöönpano- ja hallintotoimenpiteitä ja/tai muunlaisia toimenpiteitä ja tarvittaessa toimittava yhteistyössä muiden sopimuspuolien kanssa, jotta sopimuspuolet voivat laatia asianmukaisia toimintalinjoja tupakan kulutuksen, nikotiiniriippuvuuden ja ympäristön tupakansavulle altistumisen torjumiseksi ja vähentämiseksi”.

WHO:n tutkijaryhmä varoittaa raportissaan (Report on the scientific basis of tobacco product regulation), että nikotiinipussien käyttö altistaa nikotiinille, joka voi aiheuttaa nikotiiniriippuvuuden ja johtaa sen jälkeen muiden tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön.

Koska mikään tupakka- tai nikotiinituote ei ole terveydelle vaaraton, tuotteiden säätelyinkin tulisi olla mahdollisimman yhdenmukaista, jotta lainsäätäjä ei viestisi päätöksillään jonkun tuotteen vähäisempää terveysvaaraa ja vähäinen säätely houkuttelisi nuoria kokeiluihin.

Tupakkalain tavoite

Tupakkalakimme tavoitteena on tupakka- ja muiden nikotiinituotteiden käytön loppuminen (TupL 549/2016 1§). Tämän vuoksi on tärkeää, että kun uusia nikotiinituotteita tulee markkinoille, niitä säädellään erittäin tiukasti. Nikotiinipussien myynnin vapautuminen Suomessa lisää todennäköisyyttä, että tuotteista muodostuu lapsille ja nuorille uusi väylä nikotiiniriippuvuuteen ja sitä kautta muiden tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön. Uudet nikotiinituotteet eivät ole terveydelle haitattomia.

Terveyserojen kaventaminen on ollut Suomen terveystalouden tavoitteena jo parin vuosikymmenen ajan. Tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö on merkittävä syy terveyseroihin, koska niiden käyttö vahingoittaa koko elimistöä, on monien sairauksien riskitekijä, pahentaa jo todettuja sairauksia ja koska niiden käyttö painottuu alempiin sosioekonomisiin ryhmiin. Tupakkalain tavoitteen edistäminen on tehokas tapa kaventaa väestöryhmien välisiä terveyseroja, ylläpitää väestön hyvinvointia sekä työ- ja toimintakykyä ja parantaa terveyttä.

Uusia nikotiinituotteita markkinoivat käyttävät usein Ruotsin alhaisia tupakointilukuja esimerkkinä onnistuneesta tupakkapolitiikasta. Tosiasiassa Ruotsin tilanne on erittäin hälyttävä.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN on tehnyt vuodesta 1971 lähtien vuosittain tutkimuksen ruotsalaisissa kouluissa nuorten kokemuksista alkoholista, huumeista, dopingista, tupakasta ja uhkapeleistä. Uusin raportti (CAN 2022) osoittaa, että uusien nikotiinituotteiden, kuten nikotiinipussien (Ruotsissa kutsutaan valkoiseksi nuuskaksi) ja sähkösavukkeiden, käyttö lisääntyy nopeasti. Lukion toisen vuoden opiskelijoista 40 prosenttia oli käyttänyt nikotiinipusseja. Tytöistä 42 prosenttia oli käyttänyt nikotiinipusseja eikä 37 prosenttia näistä tytöistä ollut koskaan tupakoinut tai käyttänyt mitään muuta tupakkatuotetta ennen kuin he kokeilivat nikotiinipusseja.

Tupakkayritykset ja muut savuttomia tuotteita markkinoivat väittävät uusien tuotteidensa korvaavan erittäin vaaralliset savukkeet. Kuitenkin myös perinteisten savukkeiden käyttö on lisääntymässä ruotsalaisten lukiolaisten keskuudessa: savukkeita poltti 17 % vuonna 2021 ja vuonna 2022 tämä osuus oli noussut 20 %:iin. Riippumattomat tutkimukset osoittavat, että nuuskan tai sähkösavukkeiden käytön aloittaminen lisää myös todennäköisyyttä polttaa savukkeita. Ruotsissa lukion toisen vuoden opiskelijoista 62 % oli vuonna 2022 käyttänyt jotain tupakkatuotetta.

Ympäristökysymykset

Koska ympäristöön heitetyt nikotiinipussit, aiheuttavat myös ympäristöongelman, tuottajien tulee korvata niistä aiheutuvan jätteen siivous- ja hävittämiskustannukset.

Esitämme, että nikotiinipussit lisätään jätelaissa määriteltyyn laajennettuun tuottajavastuuseen, jonka perusteella nikotiinipussien tuottaja veloitetaan korvaamaan nikotiinipusseista aiheutuvat jätehuollon kustannukset samalla tavoin kuin on tupakan tumppien kohdalla.

Toimenpide-ehdotusten toteuttaminen

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmä julkisti vuoden 2023 alussa toimenpide-ehdotuksia tupakkalain tavoitteen saavuttamiseksi (Sosiaali- ja terveysministeriö, Raportteja ja muistioita 2023:5). Työryhmä teki perusteellista työtä Suomessa

tarvittavien lisätoimien tunnistamiseksi. Ehdotettujen toimenpiteiden ripeä toimeenpano on avainasemassa tupakkalain tavoitteen saavuttamisessa, mitä tämän kiireellisen erillislain kanssa tehtävä työ ei saisi hidastaa.

Hara Mervi
Suomen ASH ry